

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze bakalářské práce

Udržitelnost jako prvek regionálního rozvoje

Miroslav Chlumský

© 2016 ČZU v Praze

Udržitelnost jako prvek regionálního rozvoje

Souhrn

Tato bakalářská práce byla zaměřena na udržitelnost jako prvek regionálního rozvoje. Teoretická část byla založena na studiu dokumentů a literatury, týkající se problematiky udržitelnosti a regionálního rozvoje a byly zde vymezeny základní tematické pojmy. V praktické části byl charakterizován vybraný region - Místní akční skupiny České středohoří, výskyt prvku udržitelnosti a dále zde byl zanalyzován tento prvek jako velmi nezbytný aspekt trvale udržitelného rozvoje území.

Stěžejní kapitolou praktické části bylo kvantitativní a následně kvalitativní šetření, zaměřující se na udržitelnost a její vliv na rozvoj regionu. Kvantitativní šetření bylo provedeno formou dotazníků zjišťujících názor obyvatel na zvyšování kvality života v regionu, její udržení a na rozvoj v rámci regionu Místní akční skupiny České středohoří. Kvalitativní šetření bylo provedeno formou rozhovorů se zástupci zvolených obcí. V závěrečné části práce jsou shrnuty a zhodnoceny zjištěné výsledky.

Klíčová slova: region, regionální rozvoj, environmentální faktor, sociální faktor, ekonomický faktor.

Úvod

Diskuse o udržitelnosti, udržitelném rozvoji či trvale udržitelném rozvoji (anglicky sustainable development nebo sustainability) probíhá již několik desetiletí.

Z udržitelného rozvoje se postupem času stala instituce, která se zabývá rostoucím propojením vývoje společnosti, ekonomiky a přírodního prostředí od místní až po celosvětovou úroveň.

Tyto termíny se objevují v pracích z akademické sféry, jak v politických dokumentech, strategických plánech, tak i zákonech a směrnicích. Udržitelný rozvoj je významným nástrojem environmentální politiky.

Používání pojmu udržitelný rozvoj můžeme datovat do 80. let 20. století, k čemuž přispěla zejména definice udržitelného rozvoje podle *Brundtland report (WCED - Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1987)*: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích a aniž by se to dělo na úkor jiných národů.“

Při prosazování a uplatňování tohoto konceptu jsou nezbytné státní zásahy. Někteří ekonomové dokonce říkají, že definice trvale udržitelného rozvoje předpokládá selhání tržního systému, který zajistí udržitelnost, čímž je zdůvodňováno zavedení přímých vládních regulací právě pro dosažení cíle udržitelného rozvoje. Stěžejní z těchto regulací je i Agenda21, která byla představena roku 1992 na Světovém Summit v Rio de Janeiru, která podněcuje vlády států, aby vytvořily národní strategie, politiky a plány udržitelného rozvoje, od kterých se dále odvíjejí strategické dokumenty na nižších regionálních až po místní úrovni.

Důležitým jevem při aplikaci politik udržitelného rozvoje je regionalizace, která probíhá i na mikroregionální úrovni. Dle zjištění autora je reakcí na těžší ztotožnění se správním celkem obce s rozšířenou působností a proto jsou vytvořeny tzv. mikroregiony s právní subjektivitou svazků obcí. Evropská unie podporuje regionalizaci organizovanou tzv. zdola nahoru. Velice dobrým příkladem je přístup Leader, kdy jsou vytvářeny místní akční skupiny (MAS), což je struktura mající převážně právní formu obecně prospěšných organizací, které působí na principu regionality a mezi sektorové spolupráce.

Autor se setkal s názorem, který plně podporuje, že státní organizovaná normativní regionalizace je nedostačující. Způsobuje obtížnou identifikaci s územím i formulaci společných potřeb, zájmů a cílů. Proto se aktivně na místní úrovni podílí na vytváření a rozvoji regionálních struktur. V roce 2005 se angažoval v rozvoji Mikroregionu Porta

Bohemica prostřednictvím zakládání Rozvojového centra mikroregionu a v roce 2006 se podílel na založení a fungování Místní akční skupiny České středohoří (ČS). Autor se i nadále angažuje v rozvoji této organizace a také velice úzce spolupracuje s městem Ústěk na aplikaci Agendy 21 prostřednictvím metody Leader.

Autor případovou studii zaměřil na udržitelnost a její reálné promítnutí se do rozvoje města Ústěk a regionu Místní akční skupiny České středohoří.

Cíl práce a metodika

Cíl práce

Hlavním cílem práce je zjistit vliv udržitelnosti na rozvoj daného regionu a obce. Práce se zaměřuje především na region Místní akční skupiny České středohoří, na jeho trvale udržitelný rozvoj. Praktická část se zabývá občany a zástupci obcí, jejich vnímáním udržitelnosti jako prvku regionální rozvoje. Dále také prokázáním vlivu vyvažování pilířů trvale udržitelného rozvoje na rozvoj regionu, zhodnocením kvality života a možnostmi dalšího vývoje.

Metodika

Teoretická část práce se zabývá daným problémem obecně a vychází ze studia dokumentů. V praktické části bude kvantitativním šetřením zjištěno vnímání vazby mezi udržitelností a rozvojem regionu mezi veřejností. V kvalitativním šetření bude pomocí polostandardizovaných rozhovorů zjištěn postoj a vnímání obcí a dalších zúčastněných aktérů k udržitelnosti jako faktoru rozvoje regionu.

Osnova práce: 1. Úvod, 2. Cíl práce a metodika, 3. Teoretická východiska, 4. Charakteristika prostředí, 5. Terénní šetření, 6. Výsledky a diskuse, 7. Závěr, 8. Seznam použitých zdrojů, 9. Přílohy.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo zjistit vliv udržitelnosti na rozvoj daného regionu Místní akční skupiny České středohoří a města.

V teoretické části práce byly představeny nejdůležitější teorie trvale udržitelného rozvoje. Na koncept trvale udržitelného rozvoje byly uvedeny náhledy zástupců akademické sféry z oborů ekologie, ekonomie a sociologie.

V praktické části práce, autor charakterizoval prostředí Místní akční skupiny České středohoří a Města Ústěk ve kterých byla prováděna terénní šetření.

Při výzkumné práci autor vycházel z poznání, že je nutné mít k dispozici dostatek informací a konkrétních dat na základě jejichž analýzy a vyhodnocení je možné stanovovat platné závěry.

Cílem kvantitativního šetření bylo zjistit data od občanů Místní akční skupiny České středohoří ze kterých by bylo možné vyvodit jejich vnímání kvality v různých oblastech života a závěry ve směru k trvale udržitelnému rozvoji území. Autor si vymezil území Města Ústěk ležícím v regionu MAS ČS a na jeho obyvatelích toto šetření provedl.

Předmětem dotazníkové šetření byly postoje a názory respondentů získané prostřednictvím otázek kladenými napříč tzv. pilířů TUR, tedy:

- environmentálního,
- sociálního,
- ekonomického.

Vzhledem k výsledkům kvantitativního šetření v regionu Místní akční skupiny České středohoří resp. Města Ústěk můžeme konstatovat, že cíl šetření byl splněn. Stěžejní částí šetření ve směru k pojmu udržitelnost jako prvek udržitelné rozvoje hodnotím zejména vyjádření se k otázce obecné spokojenosti občanů. Zde rozhodující většina respondentů (81%) vyjádřila spokojenost s místem bydliště. Z hlediska spokojenosti hrál významnou roli věk, zatím co v skupině respondentů do 39 let bylo 73% spokojených respondentů, ve skupině 40 – 59 let je to 79% respondentů a ve skupině nad 60 let vyjádřilo spokojenost 90% z nich. Zároveň je více spokojených mezi respondenty žijícími ve městě (87%) než mezi žijícími v místních částech (74%).

I z odpovědí na dílčí otázky vyplývá celkové souznění a souhlas se směrem vedení regionálního rozvoje města Ústěk potažmo regionu MAS ČS.

Cílem kvalitativního šetření bylo zjistit povědomí o pojmu trvalé udržitelnosti a vnímání role tohoto prvku při rozvoji území MAS České středohoří přímými aktéry, kteří se na tomto procesu přímo podílí.

Předmětem kvalitativního šetření byly odpovědi na 7 otázek zaměřených do oblastí života dle tzv. pilířů trvale udržitelného rozvoje.

Přestože autor interpretuje výsledky kvalitativního šetření provedeného na relativně malém vzorku respondentů je přesvědčen, že jsou díky skladbě respondentů i jejich roli a dlouhodobému působení v regionu dostatečně validní pro vytvoření relevantních závěrů.

Z tohoto šetření vyplynula poměrně přesná znalost pojmu trvale udržitelného rozvoje a chápání udržitelnosti jako stěžejního prvku regionálního rozvoje, kterého provází synergické a multiplikační efekty, tak potřebné k vyváženému rozvoji území.

I cíl tohoto šetření byl dle autora splněn.

Celkově, na základě vyhodnocení údajů a dat autor prohlašuje, že vnímání udržitelnosti, resp. potřeby naplňování koncepce trvale udržitelného rozvoje je v regionu Místní akční skupiny České středohoří na vysoké úrovni.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje:

BERMAN, Edgar. *Se Schweitzerem v Africe*. Praha: Vyšehrad, 1999. 320 s. ISBN 80-7021-279-9

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, 3.vydání. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7

GROSPÍČ, Jiří. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, 5. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 455 s. ISBN 978-807-3800-864.

KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*, 2.vydání. Brno: Hnutí DUHA, 1995. 143 s. ISBN 80-902056-0-7.

PIKE, Andy. *Local and Regional development*. 1. Vydání. Albingdon: Routledge, 2006. 312 s. ISBN 978-0-41535717-3.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*, 1.vydání, I.svazek A-O. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 1996. 743 s. ISBN 80-7184-164-1.

NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*, 1.vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 430 s. ISBN 978-80-244-2514-6.

WOKOUN, René a kol. *Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 80-7201-699-0

Internetové zdroje:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. 2015 [cit. 2015-04-30]. *Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2014*. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/1301-11>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. 2015 [cit. 2015-07-16]. *Demografické ročenky ČR a měst 2005-2015*. Dostupné na WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2005-az-2014>

eAGRI PORTÁL VENKOV. [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. *Místní akční skupiny*. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/mistni-akcni-skupiny>.

LOUDA, Jiří. [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. *Udržitelný rozvoj a jeho aplikace v podmínkách ČR – výzva nebo hrozba pro národní hospodářství?* Dostupné z WWW: http://nf.vse.cz/wp-content/uploads/2012/02/fewpp_Louda_udrzitelnyrozvoj.pdf

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME. [online]. 1992 [cit. 1992-06-14]. *Rio Declaration on Environment and Development*. Dostupné na WWW: <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?documentid=78&articleid=1163>

ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. [online]. 2016 [cit. 2016-01-20]. *Vymezení pojmu udržitelný rozvoj*. Dostupné z WWW: http://www.uur.cz/principy/konference/KapitolaA%5CA11_VymezeniPojmuUdrzitelnehoRozvoje_20060919.pdf

ÚZEMNÍ PLÁN MĚSTA ÚŠTĚK. [online]. 2010 [cit. 2010-06-29]. Dostupné na WWW: <http://www.mesto-ustek.cz/uzemni-plan-ustek-opatreni-obecne-povahy/d-98890>

MAS ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ. [online]. 2015 [cit. 2015-11-25]. *O sdružení*. Dostupné z WWW: <http://www.mascs.cz/o-sdruzeni>

MATEŘSKÁ ŠKOLA PASTELKA ÚŠTĚK. [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. *O nás*. Dostupné z WWW: http://skolkaustek.cz/?page_id=134

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ. [online]. 2015 [cit. 2015-11-21]. *Stručná historie udržitelného rozvoje*. Dostupné z WWW: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=55050.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. [online]. 2012 [cit. 2012-01-31]. *Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska*. Dostupné na WWW: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. [online]. 2014 [cit. 2014-08-227]. *Integrovaná strategie území MAS České středohoří 2014-2020*. Dostupné z WWW: [http://www.mmr.cz/getmedia/cf7a638e-1fc5-4f73-bba0-c46c451e639a/MAS-CS-SCLLD-I-\(vc-priloh\).pdf?ext=.pdf](http://www.mmr.cz/getmedia/cf7a638e-1fc5-4f73-bba0-c46c451e639a/MAS-CS-SCLLD-I-(vc-priloh).pdf?ext=.pdf).

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Portál odboru strukturálních fondů. [online]. 2015 [cit. 2015-11-25] Dostupné z WWW: <http://www.osf-mvcr.cz/urady-v-roudnici-nad-labem-ziskaly-v-usteckem-kraji-nejvice>

NATIONAL NETWORK OF LOCAL ACTION GROUPS IN CZECH REPUBLIC. [online]. 2015 [cit. 2015-05-11]. *Local Action Groups*. Dostupné z WWW: <http://nsmascr.cz/en/about-us/local-action-groups>

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ALOISE KLÁRA ÚŠTĚK. [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. *Historie školy*. Dostupné z WWW: <http://www.zs-ustek.cz/6-historie-skoly.html5>

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRAKTICKÁ ÚŠTĚK. [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. *O škole*. Dostupné z WWW: <http://prakticka-ustek.zssaldova.cz/index.php?type=Contact&id=5>